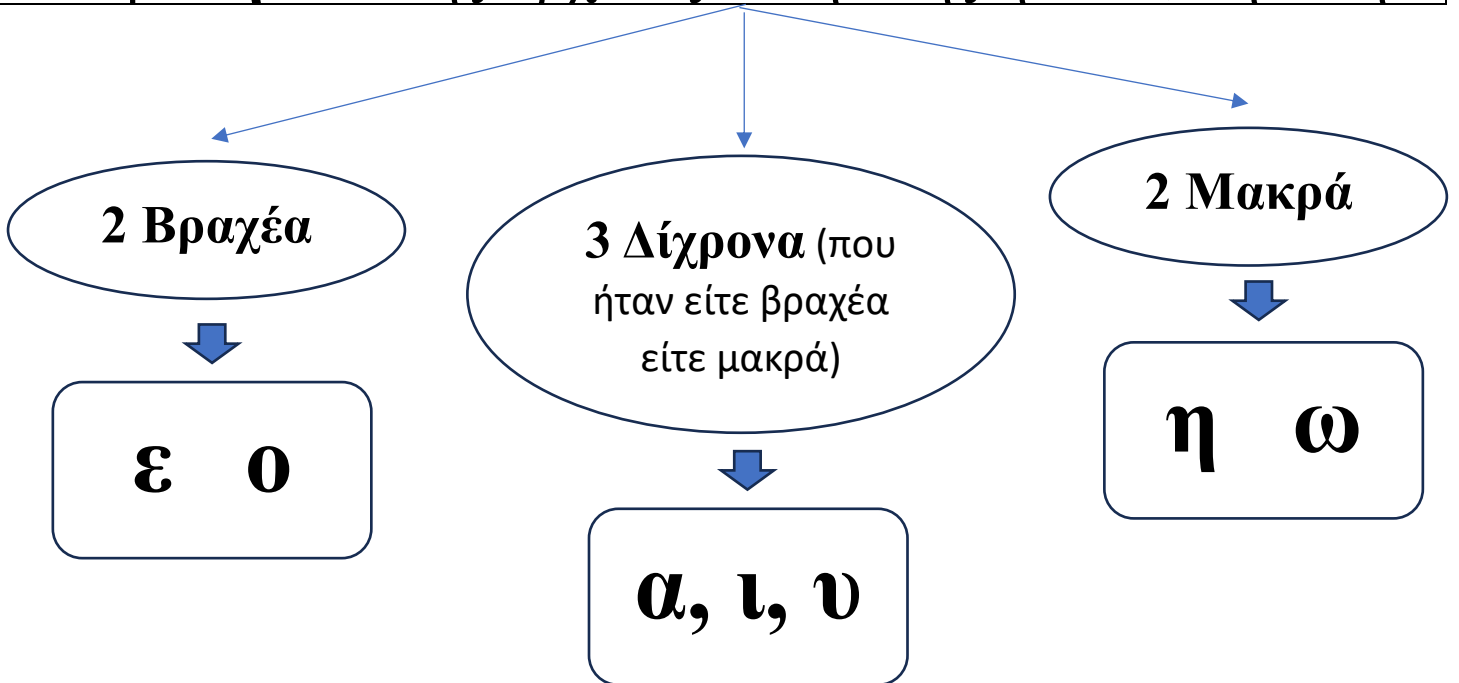

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 1^η ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

Τα φωνήεντα της αρχαίας ελληνικής ήταν 7, δηλαδή:

Οι δίφθογγοι της αρχαίας ελληνικής χωρίζονται σε 2 κατηγορίες:

Κύριες δίφθογγοι

αι ει οι
αυ ευ ηυ ου
υι

Καταχρηστικές δίφθογγοι

α, η, ω

(Το σημαδάκι που είναι κάτω από το α, η και ω είναι το γράμμα ι και ονομάζεται υπογεγραμμένη)

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΘΥΜΑΜΑΙ ΟΤΙ...

1. Όλες οι δίφθογγοι είναι **μακρές**
2. **Εξαίρεση** στον κανόνα αυτόν είναι μόνο οι δίφθογγοι **οι** και **αι**, οι οποίες γίνονται **βραχείες**, όταν βρίσκονται στο τέλος της λέξης (δηλαδή, όταν βρίσκονται εντελώς στο τέλος της λέξης και δεν ακολουθεί μετά από αυτές κανένα άλλο γράμμα). Για παράδειγμα:
  - Στη λέξη *άνθρωποι* = το **οι** είναι **βραχύ** γιατί βρίσκεται **εντελώς στο τέλος** της λέξης.
  - Στη λέξη, όμως, *άνθρωποις*, το **οι** είναι **μακρό** γιατί **δεν** βρίσκεται **εντελώς** στο τέλος της λέξης, αφού μετά ακολουθεί το **ς**

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΟΣΑ ΕΙΠΑΜΕ ΠΑΡΑΠΑΝΩ

ΒΡΑΧΕΑ

- Φωνήεντα ➔ ε ο
- Δίφθογγοι ➔ οι αι (όταν βρίσκονται στο τέλος της λέξης)

ΜΑΚΡΑ

- Φωνήεντα ➔ η ω
- Δίφθογγοι ➔ οι αι (όταν δεν βρίσκονται στο τέλος της λέξης)
ει αυ ευ ηυ ου υι
α, η, ω

Τόνοι της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Οξεία

(´) π.χ. (νόμος)

(σαν τον τόνο που έχουμε στα νέα ελληνικά)

Περισπωμένη

περισπωμένη (~)

π.χ. (τιμῶ)

Πνεύματα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Ψιλή

΄

Δασεία

῀

Στα αρχαία ελληνικά, βάζουμε ψιλή και δασεία σε λέξεις που αρχίζουν:

- Από φωνήεν: ἐπίθεση, ἡμέρα
- Από δίφθογγο: οἶκος, εὕρισκω

Πρέπει να θυμάμαι...

Λέξεις που έχουν
2 συλλαβές
(δισύλλαβες)

Λέξεις που έχουν
παραπάνω από 2
συλλαβές

νό

μος

Παραλήγουσα
(η συλλαβή που βρίσκεται πριν από το τέλος της λέξης)

Λήγουσα
(η συλλαβή που βρίσκεται στο τέλος της λέξης)

άν

θρω

πος

Προπαραλήγουσα
(η συλλαβή που βρίσκεται δύο θέσεις πριν από το τέλος της λέξης)

Παραλήγουσα

Λήγουσα

Κανόνες τονισμού στα αρχαία ελληνικά

Στους κανόνες τονισμού πρέπει να θυμάμαι 2 σημαντικά πράγματα:

Τι τόνο βάζω;

Οξεία (´) ή περισπωμένη (~) ;

Για τις λέξεις που έχουν παραπάνω από 2 συλλαβές:

Πού βάζω τον τόνο;

Στην παραλήγουσα ή στην προπαραλήγουσα;

Α. Τι τόνο βάζω, οξεία η περισπωμένη;

ΚΑΝΟΝΕΣ

1. Όταν ένα βραχύ φωνήεν τονίζεται, παίρνει πάντα οξεία (ποτέ περισπωμένη!):

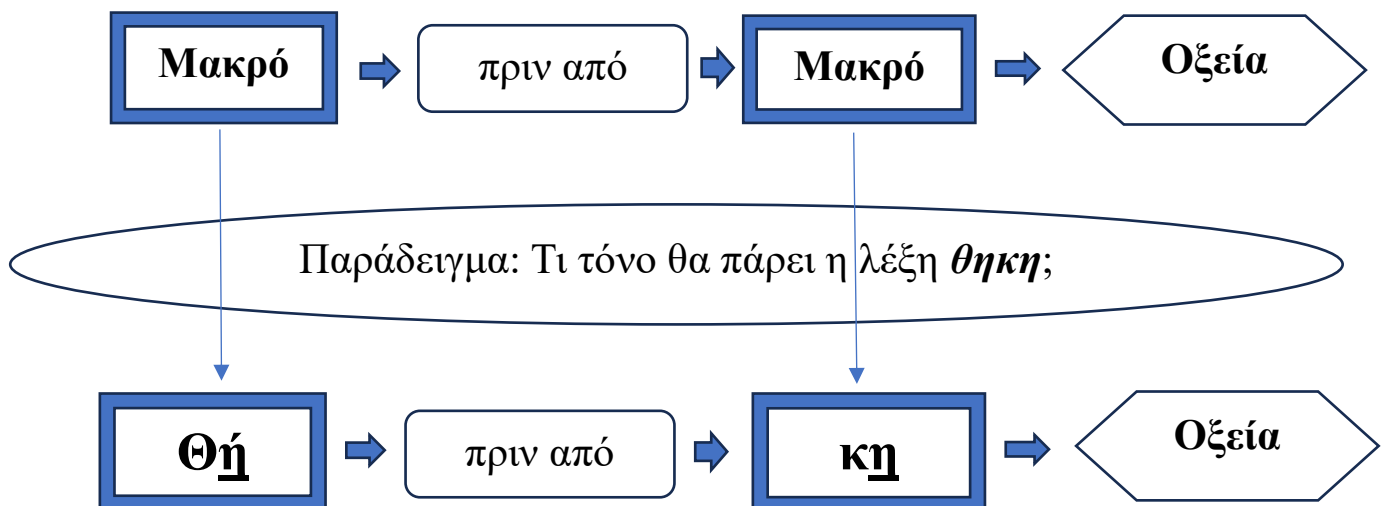
➤ Παράδειγμα: νόμος, βέλος

2. Όταν μία λέξη με παραπάνω από δύο συλλαβές τονίζεται στην προπαραλήγουσα, παίρνει πάντα οξεία (Άρα = Η προπαραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει πάντα οξεία):

➤ Παράδειγμα: ἄν - θρω - πος

3. Όταν ένα μακρό φωνήεν ή μία μακρά δίφθογγος τονίζονται, παίρνουν:

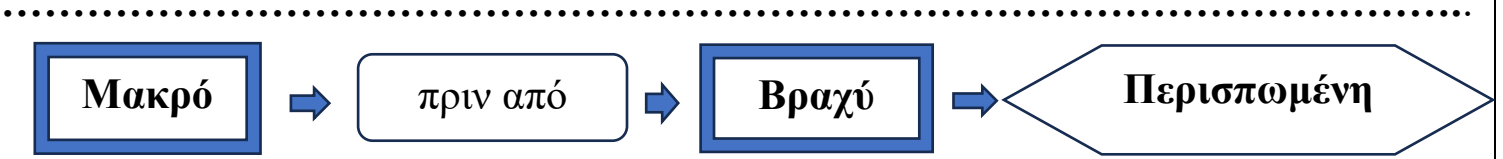
➤ Οξεία = Όταν το φωνήεν ή η δίφθογγος που βρίσκονται αμέσως μετά, είναι και αυτά μακρά. Δηλαδή:

➤ **Περισπωμένη** = Όταν το φωνήεν ή η δίφθογγος που βρίσκονται αμέσως μετά, είναι βραχέα. Δηλαδή:

Παράδειγμα: Τι τόνο θα πάρει η λέξη *κηπος*;

Παράδειγμα: Τι τόνο θα πάρει η λέξη *δουλος*;

B. Πού βάζω τον τόνο στις λέξεις που έχουν παραπάνω από 2 συλλαβές; Στην παραλήγουσα ή στην προπαραλήγουσα;

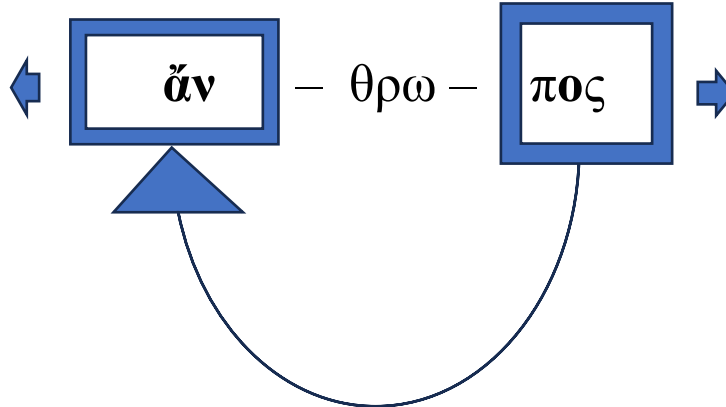
KANONES

- Πρέπει να θυμάμαι ότι: Στις λέξεις με παραπάνω από 2 συλλαβές, για να αποφασίσω πού θα βάλω τον τόνο, δηλαδή, στην παραλήγουσα ή στην προπαραλήγουσα, κοιτάω πάντα το φωνήεν ή τη δίφθογγο που βρίσκονται στην τελευταία συλλαβή της λέξης. Δηλαδή, κοιτάω πάντα τη **λήγουσα**.
- Έτσι φτιάχνονται 2 βασικοί κανόνες:
  - **1^{ος} κανόνας:** [(Να θυμάσαι ότι βραχύ σημαίνει μικρό – κοντό)] Όταν η λήγουσα είναι **βραχεία** [δηλαδή, όταν στο τέλος της λέξης υπάρχει **βραχύ φωνήεν** (= ε, ο) ή **βραχεία δίφθογγος** (= οι, αι)], τότε ο τόνος πάει αντίθετα, δηλαδή, δεν πάει κοντά στη λήγουσα, αλλά μακριά της = δηλαδή, ο τόνος πάει στην προπαραλήγουσα.

Επομένως = Σε μία λέξη με παραπάνω από 2 συλλαβές, όταν η λήγουσα είναι βραχεία (κοντή), ο τόνος πάει μακριά της (= στην προπαραλήγουσα) και όχι κοντά της (στην παραλήγουσα):

- **Παράδειγμα:** Πού θα πάει ο τόνος στη λέξη *ανθρωπος*;
- **Απάντηση:** Όπως είδαμε, για να αποφασίσουμε πού θα πάει ο τόνος, κοιτάμε πάντα τη λήγουσα. Στο παράδειγμά μας, η λήγουσα (-πος) είναι βραχεία, γιατί έχει βραχύ φωνήεν (= ο). Άρα, ο τόνος δεν θα πάει κοντά της (στην παραλήγουσα), αλλά μακριά της = στην προπαραλήγουσα =
άν - θρω - πος

Ο τόνος πάει μακριά της, δηλαδή στην προπαραλήγουσα

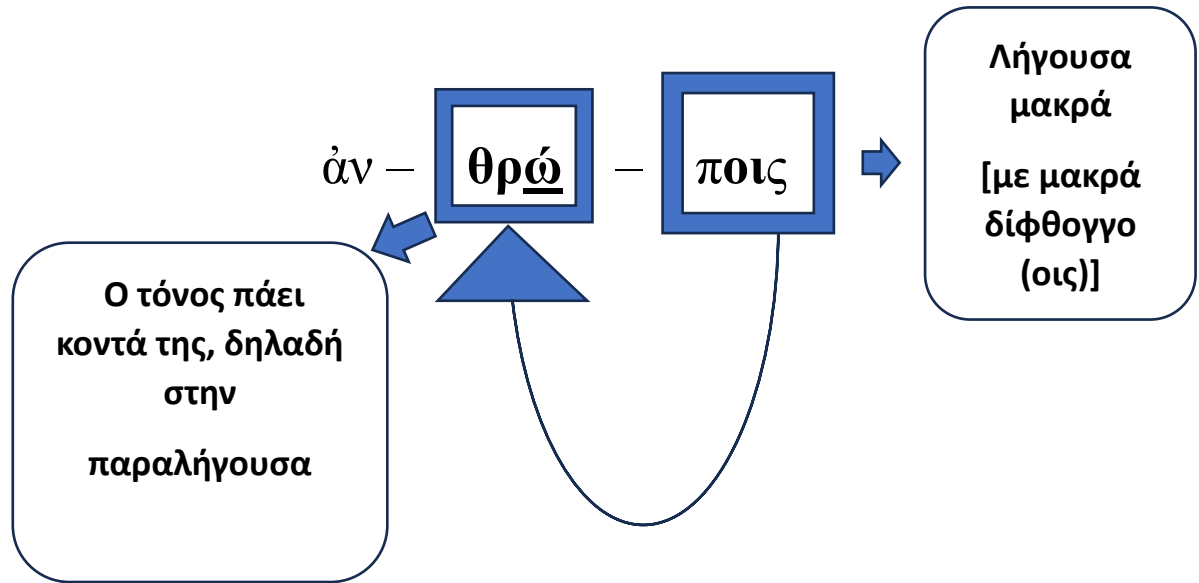

Λήγουσα βραχεία [με βραχύ φωνήεν (ο)]

- .....
- **2^{ος} κανόνας:** [(Να θυμάσαι ότι μακρά σημαίνει = μακριά)] Όταν η λήγουσα είναι μακρά (δηλαδή, όταν στο τέλος της λέξης υπάρχει μακρό φωνήεν (= η, ω) ή μακρά δίφθογγος), τότε ο τόνος πάει αντίθετα, δηλαδή, δεν πάει μακριά από τη λήγουσα, αλλά κοντά της = δηλαδή, ο τόνος πάει στην παραλήγουσα.

Επομένως = Σε μία λέξη με παραπάνω από 2 συλλαβές, όταν η λήγουσα είναι μακρά (μακριά), ο τόνος θα πάει και πάλι αντίθετα, δηλαδή, θα πάει κοντά της (= στην παραλήγουσα) και όχι μακριά της (στην προπαραλήγουσα):

- **Παράδειγμα:** Πού θα πάει ο τόνος στη λέξη *ανθρωποις*;
- **Απάντηση:** Όπως είδαμε, για να αποφασίσουμε πού θα πάει ο τόνος, κοιτάμε πάντα τη λήγουσα. Στο παράδειγμά μας, η λήγουσα (-ποις) είναι μακρά, γιατί έχει μακρά δίφθογγο (= οις). Άρα, ο τόνος δεν θα πάει μακριά της (στην προπαραλήγουσα), αλλά κοντά της = στην παραλήγουσα = άν - θρώ - ποις

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ

Σε μία λέξη με παραπάνω από 2 συλλαβές:

1. Όταν η λήγουσα είναι βραχεία (κοντή), ο τόνος πάει μακριά της
2. Όταν η λήγουσα είναι μακρά (μακριά), ο τόνος πάει κοντά της
3. Δηλαδή, κάθε φορά, ο τόνος πάει αντίθετα με αυτό που είναι η λήγουσα:
  - Βραχεία (κοντή) η λήγουσα = ο τόνος μακριά της (προπαραλήγουσα)
  - Μακρά (μακριά) η λήγουσα = ο τόνος κοντά της (παραλήγουσα)
- 4.